

Nd. 301. Frumvarp til laga

um bæjarstjórn á Sauðárkróki.

Flm.: Steingrímur Steinþórsson, Jón Sigurðsson.

1. gr.

Sauðárkrókskaupþún skal vera kaupstaður og sérstakt lögsagnarumdæmi. Nær umdæmið yfir allan núverandi Sauðárkrókshrepp og heitir Sauðárkrókskaupstaður.

Umdæmi þetta er hér eftir sem hingað til í alþingiskjördæmi Skagafjarðarsýslu. Þar sem í lögum þessum er talað um kaupstað eða kaupstaðarbúa, er átt við allt hið nýja umdæmi og íbúa þess.

2. gr.

Sýslumaður Skagafjarðarsýslu er jafnframt bæjarfógeti Sauðárkrókskaupstaðar.

3. gr.

Verzlunarlóð kaupstaðarins skal vera hin sama og nú er.

4. gr.

Málefnum kaupstaðarins skal stjórnað af bæjarstjórn. Í henni eru kjörnir bæjarfulltrúar, kosnir af bæjarbúum, sem kosningarrétt hafa eftir gildandi lögum.

Bæjarstjórn kys bæjarstjóra og ákveður laun hans, enda greiðast þau úr bæjarsjóði.

5. gr.

Um kosningu bæjarfulltrúa, tölu þeirra og kjörtímabil fer samkv. lögum um sveitarstjórnarkosningar.

6. gr.

Bæjarstjórn kýs sér forseta úr flokki bæjarfulltrúa, og stjórnar hann umræðum á fundum og sér um, að það, sem ályktað er, sé ritað í gerðabókina. Fundir bæjarstjórnar skulu fara fram í heyranda hljóði. Einstök mál má þó ræða innan luktra dýra, þegar bæjarstjórn ákveður.

Til þess að lögmaet ákvörðun sé gerð, verður minnst helmingur bæjarfulltrúa að vera á fundi. Atkvæðamagn skal ávallt ráða. Séu jafnmörg atkvæði með og móti, fellur atkvæðisefnið, nema við kosningar, þá ræður hlutkesti. Um kosningu nefnda skal farið samkv. lögum um sveitarstjórnarkosningar.

Það skal kunnert bæjarbúum, hvar og hvenær bæjarstjórnin heldur almenna fundi. Aukafundi má halda, þegar bæjarstjóra þykir nauðsyn til hera eða þegar minnst helmingur bæjarfulltrúa æskir þess. Bæjarstjóri skal á undan fundum skýra bæjarfulltrúum frá, hver málefni koma fyrir. Allir bæjarfulltrúar, sem eru á fundi, skulu rita nöfn sín undir gerðabókina, strax og bókun er lokið, og á sér- hver fulltrúi rétt á að fá ágreiningsatriði sitt stuttlega bókað.

Bæjarstjórn setur sjálf fundarsköp sín, en ráðherra staðfestir þau.

7. gr.

Framkvæmd ákvarðana þeirra, sem bæjarstjórn tekur, og forstaða bæjarmálefna er á hendi bæjarstjóra, nema þar, sem annað er sérstaklega ákveðið af bæjarstjórn.

Virðist forseta einhver ákvörðun bæjarstjórnar ganga út yfir valdsvið hennar, vera gagnstæð lögum eða skaðleg fyrir bæjarfélagið eða miði til að færast undan skyldum þeim, er á því hvíla, má hann fella hana úr gildi um sinn með því að rita álit sitt um hana í gerðarbókina. Um þetta skal hann, svo fljótt sem verða má, senda ráðherra skýrslu, og leggur hann úrskurð á málið. Eftirrit af skýrslu forseta skal senda bæjarstjórninni, svo að hún geti gert athugasemdir við hana, áður en hún fer til ráðherra. Með samþykkt, er ráðherra staðfestir, skal setja fastar nefndir til að fara með einstök bæjarmál, og skal í henni kveðið á um skipun, verksvið og vald þeirra. Þó má bæjarstjórn fela einum eða fleirum bæjarfulltrúanna framkvæmd einstakra bæjarstarfa eftir reglum, er hún setur um það.

Allir bæjarfulltrúar eru skyldir að taka að sér þau sérstöku bæjarstörf, sem þeim eru falin á hendur. Fyrir nefndarmenn kosna utan bæjarstjórnar gilda sömu synjunarástæður og starfstímatakmörk og um bæjarfulltrúana.

8. gr.

Í málefnum, er snerta uppeldi og fræðslu barna, hefur formaður skólanefndar sæti og tillögurétt á fundum bæjarstjórnar, en atkvæðisrétt því aðeins, að hann sé bæjarfulltrúi.

9. gr.

Bæjarstjórn skipar sýslunarmenn bæjarins og veitir þeim lausn.

Lögregluþjóna og næturverði skipar bæjarstjórn eftir tillögu bæjarfógeta, en hann getur veitt þeim lausn án samþykkis bæjarstjórnar.

Bæjarstjórn gerir tillögur um skipun yfirsetukvenna og sáttanefndarmanna.

10. gr.

Bæjarstjórn ræður byggingarmálum bæjarins, en byggingarnefnd annast framkvæmd þeirra. Skipa hana bæjarstjóri, sem er formaður hennar, og fjórir menn, er bæjarstjórn kýs, tvo úr sínum flokki.

Þyki lóðareiganda eða lóðarhafa rétti sínum hallað með úrskurði bæjarstjórnar eða byggingarnefndar, má skjóta honum til ráðherra.

Nú þykir bæjarstjórn rétt, að sett verði fyllri ákvæði um byggingarmál bæjarins en þá eru í lögum, og má setja þau með samþykkt, er bæjarstjórn semur eftir tillögum byggingarnefndar og ráðherra staðfestir.

Í byggingarsamþykkt má ákveða sektir fyrir brot svo og setja reglur um greiðslu þess kostnaðar, er ákvæði byggingarsamþykktar hafa í för með sér. Svo má og ákveða þar hæfileg gjöld fyrir leyfi þau, sem bæjarstjórn og byggingarnefnd veitir.

11. gr.

Bæjarstjórn ræður hafnarmálum bæjarins samkv. lögum um hafnargerð á Sauðárkróki.

12. gr.

Bæjarstjórn og bæjarstjóri sérstaklega skal hafa nákvæmar gætur á fjárstjórn bæjarins og sjá um, að skattar, útsvör og aðrar tekjur séu rétt heimtar og í tækan tíma og teknar lögtaki, ef þess þarf með; enn fremur gæta þess, að geymt sé og eftir atvikum ávaxtað fé bæjarins, þangað til á því þarf að halda til þess að greiða gjöld hans. Bæjarstjórn hefur ábyrgð á innistæðum, skuldabréfum og öðrum eignum bæjarins.

13. gr.

Gjaldkeri skal, þegar þess er krafizt, gefa bæjarstjórninni nákvæma skýrslu, er sýni bæði, hvað goldizt hafi í bæjarsjóð og hvað úr honum hafi verið greitt. Eigi má greiða neitt úr bæjarsjóði nema eftir ávísun bæjarstjóra. Bæjarstjóri ávísar útgjöldum kaupstaðarins samkvæmt reglum þeim, sem um það eru settar í samþykktinni um stjórn málefna kaupstaðarins.

14. gr.

Fyrir opinber uppboðsþing, sem bærinn lætur halda í sínar þarfir, skal ekkert gjald greiða í rikissjóð.

15. gr.

Bæjarstjórninni er skylt að láta rikisstjórninni og hagstofunni í té skýrslur þær, sem beðið er um, svo sem um fólkestölu, skepnuhöld, atvinnuvegi og annað ástand.

16. gr.

Bæjarstjórnin má ekki án samþykkis ráðherra takast á hendur neina skuldbindingu til langframa, sem hvílir ekki á henni samkvæmt lögum, ekki taka af innistæðufé bæjarins, ekki selja né veðsetja fasteignir hans né kaupa nýja fasteign, ekki taka stærri lán eða til lengri tíma en svo, að þau verði borguð aftur af tekjum þess árs, sem í hönd fer, né heldur endurnýja slík lán eða fresta greiðslu þeirra.

17. gr.

Þegar við lok hvers reikingsárs skal gjaldkeri semja reikning um tekjur og gjöld bæjarins umliðið ár og senda bæjarstjóra fyrir lok marzmánaðar. Lætur bæjarstjóri reikninginn liggja bæjarbúum til sýnis fimmtán daga á hentugum, auglýstum stað.

Endurskoðendur kaupstaðarins eru tveir, og kýs bæjarstjórn þá hlutafallskosningu. Starf það hafa þeir á hendi í þrjú ár og mega ekki eiga sæti í bæjarstjórn þann tíma. Þeir hafa þóknun úr bæjarsjóði fyrir starfa sinn. Auk reikninga bæjarsjóðs skulu þeir rannsaka reikninga þeirra sjóða og stofnana, sem bæjarstjórn hefur umsjón með. Þeir skulu hafa lokið rannsókn á reikningunum innan mánaðar frá því, er þeir fengu þá í hendur.

Þegar gjaldkeri hefur svarað athugasemdum endurskoðenda, — en það skal hann hafa gert innan fimmtán daga —, skal leggja reikninginn fyrir bæjarstjórn, er úrskurðar hann og veitir gjaldkera kvittun. Þó má enginn taka þátt í úrskurði, er snertir þau störf, er honum hafa verið sérstaklega á hendur falin.

Nú vill reikningshaldari eða annar, sem hlut á að máli, eigi viðurkenna, að úrskurður bæjarstjórnar sé réttur, enda sé honum lögð peningaábyrgð á hendur, og má hann þá skjóta málinu til dómstólanna.

Þegar lagður hefur verið úrskurður á reikning gjaldkera, á að auglýsa ágríp af honum, er bæjarstjóri semji. Á það ágríp að vera svo fullkomið, að í því séu tilgreind atriði í tekjum og gjöldum bæjarins.

18. gr.

Fyrir lok septembermánaðar ár hvert skal senda ráðherra reikninga yfir umliðið reikningsár.

Komi það fram, að bæjarstjórn hafi greitt ólögmat gjöld, neitað að greiða gjöld, er hvíla á bænum að lögum, eða á annan hátt ranglega beitt valdi sínu, skal ráðherra gera þær ráðstafanir, er við þarf, og — ef nauðsyn kerfur —, með lögsókn koma fram ábyrgð á hendur þeim bæjarfulltrúum, sem átt hafa þátt í þessum ályktunum.

19. gr.

Bæjarstjórn semur reglugerð fyrir slökkviliðið, en ráðherra staðfestir hana. Má ákveða sektir fyrir brot gegn ákvæðum reglugerðarinnar, og renna þær í bæjar sjóð. Með mál út af brotum gegn þeirri reglugerð skal farið sem almenn lögreglumál.

20. gr.

Bæjarstjórn hefur umsjón með öllum þeim fyrirtækjum, er bærinn á eða starfærkir, en falið getur hún sérstökum mönnum alla nánari stjórn og umsjón stofnana þessara.

21. gr.

Með samþykkt þeirri, er um getur í 8. gr., má setja nánari reglur um sérhvert atriði í stjórn bæjarins samkvæmt grundvallarreglum þessara laga, þar á meðal ákveða sektir fyrir brot á þeim.

22. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Gerir ráðherra ráðstafanir til, að þau komi þá þegar til framkvæmda.

Ákvæði um stundarsakir.

Skipti á eignum og skuldum Skagafjarðarsýslu — svo og ábyrgðarskuldbindingum — á milli sýslunnar og Sauðárkrókskaupstaðar skulu fara fram hið fyrsta. Rísi nokkur ágreiningur, sker ráðherra úr.

Greinargerð.

Hreppsnefnd Sauðárkrókshrepps hefur sent okkur þingmönnum Skagfirðinga meðfylgjandi frumvarp með tillitum um, að við gerðumst flutningsmenn þess. Frumvarpinu fylgdi allýtarleg greinargerð, sem birtist hér á eftir. Þá er birtur hér sem fylgiskjal I útdráttur úr sýslufundargerð Skagafjarðarsýslu frá 1940. Loks er birt sem fylgiskjal II bréf sýslumannsins í Skagafjarðarsýslu, dagsett 14. þ. m., varðandi þetta mál.

Sauðárkrókshreppur, sem nú um mörg ár hefur haft íbúatölu á 10. hundraðinu, er orðinn það stór og störf hreppsnefndar, ekki sízt oddvita, það mikil, að óhugsandi er annað en að breyta til með starfsháttu á stjórn hreppsins. Við síðustu hreppsnefndarkosningar kom þetta atriði glögg í ljós. Þá höfðu tveir stjórnmalaflokkarnir, sem buðu fram til kosninganna, það beinlínis á stefnuskrá sinni, að breyting yrði á þessu og kaupúninu væri aflað bæjarréttinda, hinir tveir flokkarnir vildu þá breytingu á núverandi stjórnskipulagi hreppsins, að til bráðabirgða

væri ráðinn framkvæmdastjóri fyrir hreppinn, á ábyrgð væntanlegs oddvita og beið eftir væntanlegum breytingum á sveitarstjórnarlögum frá milliþinganefnd, er starfar að endurskoðun þeirra. Oddvitastörf í stórum kaupþúnahreppum eru ekki sambærileg við störf oddvita í sveitahreppum og er fyrirsjáanlegt, að ekki er unnt að rækja þau sem aukastörf með öðru aðalstarfi, þó ekki væri nema um daglegan rekstur að ræða, hvað þá þegar fyrir liggja ýmsar stórfamkvæmdir, eins og rafvirkjun og hafnarbætur.

Núverandi oddviti tók starfið ekki að sér nema til bráðabirgða og með því skilyrði, að hann mætti ráða framkvæmdastjóra sér til aðstoðar. Umleitanir í þá átt hóf hann þegar eftir að hann tók við störfum og hefur haldið þeim áfram til októberloka. Skýrði hann hrn. þá frá því, að hann gæti ekki fengið mann til þeirra starfa, sem hann treystist til að bera persónulega ábyrgð á. Tók hrn. það þá til athugunar, hvort rétt væri að auglýsa eftir framkvæmdastjóra eða gera þegar ráðstafanir til að útvega bæjarréttindi. Hefur hrn. síðan haldið málinu vakandi og leitað sér nauðsynlegra upplýsinga, að því loknu lagði hrn. málið undir dóm hreppsþúa á almennum borgarafundi 9. des. s. l., og heimilaði fundurinn hrn. að gera hið fyrsta gangskör að því að útvega bæjarréttindi, og á fundi hrn. 17. des. s. l. fól hrn. oddvita að gera hið fyrsta nauðsynlegar ráðstafanir í þessu efni.

Það skal fram tekið, að óskín um breytingu á stjórnarháttum hreppsins er ekki fram komin af neinni misklið milli sýslunefndar Skagafjarðarsýslu og hrn. Þverf á móti er rökstudd ástæða til að ætla, að skipti á eignum og skuldum geti farið fram með fyllsta samkomulagi.

Aðalástæðan fyrir því, að frumvarp þetta er borið fram, er sú, eins og að framan greinir, að hrn. álitur framkvæmdastörf hreppsins orðin það umfangsmikil, að ekki sé viðlit, að unnt verði að sinna þeim sem aukastarfi, enda ekki orðið mögulegt að fá menn til að gegna oddvitasarfi á þann hátt.

Vonandi líta háttvirtir alþingismenn á hina brýnu þörf frumvarps þessa og greiða fyrir því til samþykktar.

Frumvarpið í heild þarfnast ekki frekari skýringa. Það er samið eftir nýjustu lögum í þessu efni, lögum um bæjarstjórn í Ólafsfirði, nr. 60 31. okt. 1944.

Fylgiskjal I.

Útdráttur úr sýslufundargerð Skagafjarðarsýslu 1940.

„Allsherjarnefnd lagði fram, — viðvíkjandi beiðni hreppsnefndar Sauðárkróks-hrepps um kaupstaðarréttindi og til vara um fastan starfsmann, sem hefði á hendi framkvæmdarstjórn fyrir hreppinn — svofellda tillögu til ályktunar:

1. Sýslunefndin samþykkir, að hreppsnefnd Sauðárkróks megi, ef nauðsynlegt þykir, ráða sérstakan framkvæmdarstjóra, sem vinni að framkvæmd sveitar-málefna, annist skrifstofuhald og innheimtu eftir því, sem hreppsnefnd ákveður og á hennar ábyrgð. Greiðist kaup hans úr sveitarsjóði eftir ákvæðum hreppsnefndar.
2. Sýslunefndin vill fallast á, að Sauðárkrókshreppur verði sérstakt bæjarfélag, ef kaupþúnsþúar telja sér það hagfelldara, en vera áfram hreppsfélag innan sýslufélagsins, enda er þá gengið út frá, að viðunandi lausn fáist um fjárskipti hreppsfélagsins og sýslunnar.

Jafnframt vill sýslunefndin brýna fyrir Sauðárkróksþúum, að þeir athugi þetta mál vandlega og geri þessa breytingu því aðeins, að rannsókn sýni, að hún sé til hagsbóta fyrir kaupþúnið.

Samþykkt með 13 samhljóða atkvæðum.

Svo hljóðandi viðaukatillaga kom fram í þessu máli.

„Sýslunefndin ályktar að kjósa 3 menn utan Sauðárkrókshrepps til þess, ásamt mönnum kjörnum af hreppsnefnd Sauðárkrókshrepps, að rannsaka, hver skilyrði

eru fyrir hendi til þess, að Sauðárkrókskaupþún verði gert að sérstöku bæjarfélagi, svo að hag kaupþúnsins og sýslufélagsins sé þrátt fyrir það vel borgið. Leggi nefndin skýrslu sína fyrir næsta aðalfund sýslunefndarinnar.“

Samþykkt með 13 samhljóða atkvæðum.

Í nefndina voru kosnir:

Hermann Jónsson, Yzta-Mó.

Jón Sigurðsson, Reynistað.

Haraldur Jónasson, Völlum.

Allir með 13 atkvæðum.“

Fylgiskjal II.

SÝSLUMAÐURINN Í SKAGAFJARÐARSÝSLU

Alþingismenn Skagfirðinga hafa óskað þess, að ég skýrði þeim frá aðstöðu sýslunefndarinnar í Skagafjarðarsýslu til framkominna óska hreppsnefndarinnar í Sauðárkrókshreppi um, að Sauðárkrókskaupþúni verði nú veitt bæjarréttindi.

Það er upphaf þessa máls, að fyrir aðalfundi sýslunefndarinnar 1940 lá beiðni hreppsnefndar um, að mál þetta yrði athugað af sýslunefndinni, og var beiðni þessi lögð fram í upphafi fundarins, 27. marz 1940, og var henni jafnskjótt vísað til nefndar (allsherjarnefndar). Afgreiðslu nefndarinnar er að finna í 108. atriði sýslufundargerðar 1940. Millifundanefnd sú, sem sýslunefndin kaus 4. apríl 1940 til að fjalla um þetta mál ásamt hreppsnefnd Sauðárkrókshrepps, hefur ekki skilað álitni, sem mun stafa af því, að hún og hreppsnefndin urðu ásáttar um að halda máli þessu ekki fram að sinni.

Jafnframt því að ég hér með sendi yður, háttv. alþingismenn Skagfirðinga, prentaða fundargerð ofangreinds sýslufundar, sem greinilega sýnir, að sýslunefndin vildi á engan hátt verða þrándur í götu fyrir framangreindum óskum Sauðárkrókskaupþúns um bæjarréttindi, er þær komu fyrir nefndina 1940, vil ég með örfáum orðum láta þess getið, hvernig ég hygg, að sýslunefndin muni nú snúast við máli þessu, er það verður lagt fyrir nefndina.

Óskir manna á Sauðárkróki um, að kaupþúnið öðlist bæjarréttindi, eru fyrst og fremst af þeirri rót runnar, að störfn við stjórn málefna hreppsfélagsins eru nú orðin svo umfangsmikil, að þau verða ekki unnin sem aukaverk hreppsnefndaroddivitanna, sem allajafna eru menn, sem eru önnum kafnir af öðrum störfum. Hreppsnefndin hefur nú að sinna ýmsum stórfelldum hagsmunamálum fyrir kaupþúnið, svo sem endurbótum og viðgerðum á hafnarmannvirkjum, virkjun Göngu-skarðsár til bæjar- og héraðsrafveitu, byggingu síldarverkunarstöðva o. fl., er lýtur að bættum atvinnuvegum í hreppnum. Er mér kunnugt um, að hreppsnefndin hefur leitast við að fá ráðinn sérstakan framkvæmdarstjóra til að hafa á hendi ræktur sveitarmálanna, en ekki tekist það. Um þetta mun og öllum þorra sýslunefndarmanna vera kunnugt. Tel ég því efalaust, að sýslunefndin muni nú sem áður verða hlynnt framangreindum óskum hreppsnefndarinnar í Sauðárkrókshreppi og á engan hátt veita þeim mótspyrnu, að því tilskildu, að viðunandi lausn fáiast um fjárskipti hreppsfélagsins og sýslufélagsins. En ég tel engin tormerki á, að samkomulag muni nást um fjárskipti þessi.

Sigurður Sigurðsson.

Til alþingisnanna Skagfirðinga.